

**O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI
MAKTABGACHA VA MAKTAB TA’LIMI VAZIRLIGI
IXTISOSLASHTIRILGAN TA’LIM MUASSASALARI AGENTLIGI
HUZURIDAGI PEDAGOGIK MAHORAT VA XALQARO BAHOLASH
ILMIY-AMALIY MARKAZI**

**UMUMIY O‘RTA VA MAKTABDAN TASHQARI TA’LIM
TASHKILOTLARI LOGOPEDIYA FANI O‘QITUVCHILARINI
ATTESTATSIYADAN O‘TKAZISH UCHUN MALAKA SINOVIDA
FOYDALANILADIGAN TEST TOPSHIRIQLARI
SPETSIFIKATSIYASI**

Toshkent – 2026

UMUMIY O‘RTA TA‘LIM TASHKILOTLARI PEDAGOG KADRLARINI ATTESTATSIYADAN O‘TKAZISH UCHUN LOGOPEDIYA FANIDAN MALAKA SINОВI TOPSHIRIQLARI SPETSIFIKATSIYASI

Ushbu spetsifikatsiya umumiy o‘rta ta‘lim tashkilotlari logopedlarini attestatsiyadan o‘tkazish malaka sinovida foydalaniladigan test topshiriqlarining mazmuni, qamrovi, turi, shakli, baholash mezonini va o‘tkazilish tartibiga qo‘yilgan talablarni belgilaydi.

I. Umumiy tamoyillar

Baholash maqsadi – talabgorlarning logopediya fani bo‘yicha nazariy bilimlari, amaliy ko‘nikma va kompetensiyalarini kompleks baholash.

Ushbu baholash natijalari asosida pedagog kadrlar attestatsiyasida qabul qilinadigan qarorlar asosli bo‘lishini ta‘minlash maqsadida baholashning barcha bosqichlarida validlik, ishonchlik, adolat va shaffoflik tamoyillariga rioya qilinishi ta‘minlanadi.

II. Me‘yoriy asoslar

1. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2023-yil 26-maydagi “Maktabgacha va maktab ta‘limi vazirligi hamda uning tizimidagi tashkilotlar faoliyatini samarali tashkil etish chora-tadbirlari to‘g‘risida” PF-79-son farmoni.

2. Vazirlar Mahkamasining 2021-yil 17-sentyabrdagi “Maktabgacha, umumiy o‘rta, o‘rta maxsus, professional va maktabdan tashqari ta‘lim tashkilotlari pedagog kadrlarini attestatsiyadan o‘tkazish tartibini takomillashtirish chora-tadbirlari to‘g‘risida”gi 572-son qarori.

3. O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2023-yil 29-dekabrda “Maktabgacha, umumiy o‘rta, o‘rta maxsus, professional va maktabdan tashqari ta‘lim tashkilotlari pedagog kadrlarini attestatsiyadan o‘tkazish tartibi takomillashtirilishi munosabati bilan O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining “Maktabgacha, umumiy o‘rta, o‘rta maxsus, professional va maktabdan tashqari ta‘lim tashkilotlari pedagog kadrlarini attestatsiyadan o‘tkazish tartibini takomillashtirish chora-tadbirlari to‘g‘risida” 2021-yil 17-sentyabrdagi 572-son qaroriga o‘zgartirish va qo‘shimchalar kiritish haqida”gi 692-son qarori.

III. Baholash qamrovi

Umumiy o‘rta ta‘lim tashkiloti logopediya mutaxassislik fanidan 35 ta, kasb standartlaridan 5 ta, pedagogik mahoratdan 10 ta, jami 50 ta test topshirig‘i taqdim etiladi va umumiy test topshirig‘ini bajarish uchun o‘rta hisobda 90 daqiqa vaqt berilgan. Bunda yopiq test topshiriqlaridan (*yagona to‘g‘ri javobni talab qiladigan*

test topshiriqlari, moslashtirishni talab qiladigan test topshiriqlari va ketma-ketlikni talab qiladigan test topshiriqlari) foydalaniladi. Test topshiriqlarining mazmun sohasi va baholanadigan bilim va ko‘nikmalar bo‘yicha taqsimoti quyidagi jadvalda aks etgan:

Test topshiriqlarining mazmun sohasi va baholanadigan konstruktlar bo‘yicha taqsimoti

1-jadval

Mazmun soha	Baholanadigan konstruktlar	Testlar soni
1. Tovush talaffuzi buzilishlari (1 – 5 savollar)		
Dislaliya nutq nuqsoni	-Dislaliya nutq nuqsoning mexanizmi, simptomatikasi kelib chiqish sabablari, -dislaliya shakllari; -tovushlarni to‘g‘ri talaffuz qilish, tovushlarni farqlash, tovushlarni nutqqa qo‘yish davrlari; - so‘zlarni to‘liq va aniq aytish, o‘z nutqini nazorat qilish, mashq orqali tovushlarni mustahkamlash; -dislaliya nutq nuqsoning mexanizmi, simptomatikasi kelib chiqish sabablari.	5
2. Markaziy (neyrogen) nutq buzilishlari (6 – 8 savollar)		
Afaziya nutq nuqsoni	-Afaziya nutq nuqsonining kelib chiqish sabablari; -afaziya turini va og‘irlik darajasini aniqlay olish, nutq, eshitish, o‘qish va yozishni baholay olish; -nutqni tiklash bo‘yicha mashqlarni tanlay olish va o‘rgata olish, bemor va uning yaqinlari bilan to‘g‘ri muloqot qura olish; -boshqa mutaxassislar bilan ishlay olish, bemorning holatini tushunish va unga motivatsiya bera olish; -logopedik ilovalar va zamonaviy vositalardan foydalana olish.	3
3. Motor nutq buzilishlari (9 – 13 savollar)		
Dizartriya nutq nuqsoni	- Dizartriya nutq nuqsoni o‘rganilish tarixi va etiologiyasi; -dizartriya nutq nuqsoning shakllari va uning klinik belgilari; -nutq nuqsoning bartaraf etishga qaratilgan logopedik korreksion ish tizimi; -dizartriyali bolalar bilan to‘g‘ri muloqot qilish, -ota-onalar bilan ishlay olish, o‘z faoliyatini baholab, samarali metodlarni tanlay olish.	5

4. Nutqning ritm va ravonligi buzilishlari (14 – 18 savollar)		
Duduqlanish nutq nuqsoni	- Duduqlanishning sabablari, turlari va belgilari haqida bilimga ega bo'lish, -duduqlanishga xos nutq buzilishlarini aniqlay olish; -duduqlanishni bartaraf etishga mo'ljallangan mashqlarni qo'llay olish (nafas, relaksatsiya, ritmik nutq); -duduqlanuvchi bolaga psixologik yordam berish, - ota-onalar bilan ishlash, mashg'ulotlar natijalarini tahlil qilib, yondashuvni takomillashtira olish.	5
5. Tovush talaffuzi va ovoz rezonansi buzilishlari (19 – 23 savollar)		
Rinolaliya nutq nuqsoni	-Rinolaliya tushunchasi, sabablari va turlarini bilish, rinolaliyaga xos tovush buzilishlari va burun ohangini aniqlay olish; - tuzatishga oid mashqlarni qo'llay olish, -rinolaliyali bolaga muloqotda yordam bera olish; -ota-onalar bilan ishlay olish; -davolash jarayonini kuzatib, natijalarni baholay olish	5
6. Nutqning umumiy rivojlanmaganligi (24 – 27 savollar)		
Alaliya nutq nuqsoni	- Alaliya nutq nuqsoning o'rganilish tarixi; -alaliya tushunchasi, sabablari va turlarini bilish, alaliyaga xos nutq buzilishlarini aniqlay olish, alaliyaga xos nutq buzilishlarini tushunish; -alaliyali bolalar bilan muloqot o'rnatish, ota-onalar bilan hamkorlikda ishlay olish, -nutq rivojlanishidagi o'zgarishlarni kuzatib, samaradorlikni baholay olish.	4
7. Yozma nutq buzilishlari (28 – 31 savollar)		
Disgrafiya nutq nuqsoni	-Disgrafiya tushunchasi, sabablari va turlarini bilish, -disgrafiyaga xos yozma nutq buzilishlarini aniqlay olish, ularning psixolingvistik xususiyatlarini tushunish, -disgrafiyali bolalar bilan individual korreksion ishlarni rejalashtirish va olib borish, -o'qituvchi va ota-onalar bilan hamkorlikda muvofiqlashtirilgan yondashuvni qo'llay olish, -yozma nutqdagi ijobiy o'zgarishlarni tahlil qilib, korreksion ish samaradorligini baholay olish	4
8. O'qish va yozish bilan bog'liq nutq buzilishlari (32 – 35 savollar)		

Disleksiya nutq nuqsoni	<i>-Disleksiya tushunchasi, sabablari va turlarini bilish,</i> <i>-disleksiyaga xos o‘qish jarayonidagi buzilishlarni aniqlay olish,</i> <i>-o‘qish malakalarining shakllanishiga ta’sir qiluvchi omillarni tushunish,</i> <i>-disleksiyali bolalar bilan tuzatish mashg‘ulotlarini tashkil eta olish,</i> <i>-ota-onalar va pedagoglar bilan tizimli hamkorlikni yo‘lga qo‘yish,</i> <i>-o‘qish sur’ati va tushunish darajasidagi o‘zgarishlarni baholab, individual rivojlanish dinamikasini kuzatib borish</i>	4
--------------------------------	---	---

Kasb standartlari va pedagogik mahoratdan tuziladigan test topshiriqlarining mazmun sohasi va baholanadigan bilim va ko‘nikmalari bo‘yicha taqsimoti

2-jadval

1. KASB STANDARTI (36 – 40-savollar)		5 ta
1. Kasbiy standartlar	– pedagogning kasbiy standartlari (o‘quv jarayonini rejalashtirish, ta’lim samaradorligini ta’minlash, o‘zlashtirishni baholash va qayta aloqani taqdim etish, tarbiyaviy faoliyatni tashkil etish, xavfsiz rivojlantiruvchi ta’lim muhitini yaratish va ta’minlash, o‘z-o‘zini rivojlantirish va kasbiy o‘sish, hamkasblar va ta’lim oluvchilarning ota-onalari bilan hamkorlik qilish)ni bilish va pedagogik vaziyatlarda qo‘llay olish.	5
2. PEDAGOGIK MAHORAT (41 – 50-savollar)		10 ta

1. Pedagogik mahorat	– pedagogika, didaktika, tarbiya va yosh psixologiyasining asoslari va yondashuvlarini bilish va berilgan vaziyatga mosini tanlay olish; – pedagogikaning tamoyillari (onglilik va faollik, ko'rgazmalilik, tizimlilik va muntazamlilik, ilmiylik, nazariya va amaliyot birligi va boshqalar)ni bilish va berilgan vaziyatga mosini tanlay olish; – tarbiya va uning turlarini bilish, bir-biridan farqlash va berilgan vaziyatga mosini tanlay olish; – dars va uning turlarini bilish, darsni rejalashtirish, tashkil etish va sinfni boshqarish yondashuvlarini konkret vaziyatlarda qo'llay olish; – sinf rahbarining huquq va majburiyatlarini bilish, sinf hujjatlari bilan ishlay olish, ularni yuritishda to'g'ri ketma-ketlikka amal qilish, sinf jamoasini to'g'ri shakllantirish, muloqotda pedagogik etika qoidalariga amal qilish, ota-onalar bilan hamkorlikning samarali shakllarini tanlash, muammoli vaziyatda eng maqbul strategik yondashuvni qo'llash; – pedagogik etika, nutq, texnika, ijodkorlik, pedagogik odob, bilimdonlik/kompetentlik, muloqot madaniyati, takt/nazokat, kreativlik, refleksiya va kasbiy o'sish asoslarini bilishi va berilgan vaziyatga mosini tanlay olish; – pedagogik qobiliyat va uning turlari (didaktik qobiliyat, akademik qobiliyat, perspektiv-pedagogik qobiliyat, nutq madaniyati, tashkilotchilik qobiliyati, kommunikativ qobiliyat, avtoritar qobiliyat va boshqalar)ni bilish va konkret vaziyatlarda qo'llay olish, – ta'lim texnologiyalari (loyihaga asoslangan ta'lim, muammoli ta'lim, hamkorlikdagi ta'lim, evristik ta'lim, shaxsga yo'naltirilgan ta'lim, interfaol ta'lim, differensial ta'lim, integral ta'lim, o'yinli ta'lim, inklyuziv ta'lim va boshqalar)ni bilish va vaziyatlarga mosini tanlay olish; – maxsus pedagogika, inkluziv ta'limning nazariy asoslarni bilish, o'quv-korreksion mashg'ulot metodlarini farqlash; – maxsus fanlarni o'qitishda keyslar asosida to'g'ri pedagogik yechimni tanlash, rivojlanish dinamikasini baholash tamoyillarini va yondashuvlarni bilish, qaysi holatda qaysi texnologiyalarning mosligini bilish; – test, so'rovnoma, kuzatuv metodlarining qo'llanish doirasini bilish va mos yondashuvni vaziyatga qarab tanlash.	7
Jami		15 ta

Kognitiv ko'nikmalar taqsimoti

3-jadval

T/r	Kognitiv daraja	Izohi	Test soni
1	Bilish	Fanga doir nazariy ma'lumotlar, atamalar, qoidalar, tushunchalarni eslab qolish, ularning mazmuni, maqsadi va qo'llanilishini tushunish	8
2	Qo'llash	Bilim, tushuncha va protseduralarni yangi (notanish) kontekstlarda qo'llay olish	35
3	Mulohaza qilish	Faktlar, dalillar, fikrlarni taqqoslash, tahlil qilish, taxmin qilish va xulosa(lar) chiqarish	7

IV. Baholash mezonlari

Test topshiruvchining umumiy natijasini hisoblash uchun har bir to'g'ri javobga 2 ball, noto'g'ri javobga 0 ball beriladi. Mutaxassislik fanidan umumiy 100 ballni tashkil qiladi.

V. Imtihon tartibi

Taqiqlangan vositalar: imtihon vaqtida mobil telefon, aqlli soat, planshet yoki elektron eslatmalardan foydalanish qat'iyan man etiladi.

Axloq va intizom: nusxa ko'chirish, yordam so'rash yoki yordam berish, imtihon davomida gaplashish, ruxsatsiz chiqish kabi holatlar taqiqlanadi.

Nazoratchi qoidabuzarlikni aniqlaganda, uni rasmiylashtirib, tinglovchini testdan chetlashtiradi va natijasi bekor qilinadi.

VI. Inklyuziya va moslashtirish

Alohida ta'limga ehtiyoji bor talabgorlar uchun qo'shimcha 15 % vaqt beriladi. Shuningdek, topshiriqlarning berilish shakli va turi ham ularga mos va qulay shaklda taqdim etiladi.

Ko'rish sohasida imkoniyati cheklangan talabgorlar savollarni o'qib berishi uchun maxsus texnik yordamchi bilan kelishiga ruxsat etiladi, faqat savolning to'g'ri javobini aytishi mumkin emas.

VII. Tavsiya etiladigan asosiy adabiyotlar

1. M.Ayupova. Logopediya. O'zbekiston faylasuflari milliy jamiyati nashriyoti. Toshkent-2019
2. L.Muminova, M.Ayupova. Logopediya. O'qituvchi nashriyoti. Toshkent - 1993
3. Shomaxmudova R.Sh., Mo'minova L.R. Bolalar nutqidagi nuqsonlar va ularni bartaraf etish. O'qituvchi. T.: 1993-y.
4. Т.Б.Филичева “Логопедия Теория и Практика” Москва “Эсмо”, 2022г.
5. Е.Ф. Архипова “Стертая дизартрия у детей” М; АСТ Астрел, 2007 г.
6. И.А.Смирнова “Логопедия иллюстрированный справочник” КАРО Санкт-Петербург 2022 г.
7. Л. С. Волкова “Логопедия” 2009 г.
8. Т.Б.Филичева, Н. А. Чевелёва, Г. Чиркина “Основы логопедии”
9. Акименко “Практикум по логопедии”
10. Z.Shamuratova “Logopediya”.O'zbekiston Respublikasi Xalq Ta'limi Vazirligi. Toshkent “Niso Poligraf” 2012
11. Z.M.Ahmedova, M.Yu.Ayupova, M.P.Hamidova “Logopedik o'yin”. O'zbekiston respublikasi oliy va o'rta maxsus ta'lim vazirligi. “Faylasuflar” nashriyoti. Toshkent-2013
12. Sh.E.Taxtayarova “Tovushlardagi kamchiliklarni korreksiyalashda maxsus zondlardan foydalanish” Toshkent-2016
13. R.Shomaxmudova, X.M.Po'latova “Duduqlanuvchi bolalar bilan olib boriladigan logopedik ish tizimi”. O'quv-metodik qo'llanma. Toshkent-2015
14. L.R. Mo'minova, M.Yu.Ayupova “Bolalarda dizartriya nutq kamchiligini bartaraf etish texnologiyasi” Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti. Toshkent-2017.

VIII. Pedagogik mahorat va kasb standartlari bo'yicha manbalar

1. Mavlonova R.A., Umumiy pedagogika. Darslik. – Toshkent: Fan va texnologiyalar, 2018. – 528 b.
2. Xoliqov A. Pedagogik mahorat. Darslik, – Toshkent: “Bayoz” nashriyoti, 2025. – 504 b.
3. Tolipov O'., Ro'ziyeva D. Pedagogik texnologiyalar va pedagogik mahorat. O'quv qo'llanma. – Toshkent: “Innovatsiya-ziyo” nashriyoti, 2019. – 276 b.
4. Umumiy o'rta ta'lim maktab o'qituvchisi kasb standarti.

Eslatma: test topshiriqlari mazmuni tavsiya etilgan adabiyotlarda aks etgan mazmun, tamoyil va yondashuvlar bilan moslashtiriladi, ammo test topshiriqlari to'g'ridan to'g'ri manbalardan olinmaydi. Malaka sinoviga tayyorgarlik ko'rish jarayonida tavsiya etilgan adabiyotlar eslab qolish manbai sifatida xizmat qilishdan ko'ra, umumiy kasbiy tayyorgarlikni mustahkamlashga qaratilgan.

